

18 січня – День пам'яті примусового вивезення українців до Німеччини

Цьогоріч минає 75 років від початку примусового вивезення населення України в Німеччину. День пам'яті відзначають 18 січня. Саме цього дня у 1942 році до Кельна вирушив перший ешелон із «остарбайтерами».

З Рівненщини на роботи до Третього рейху за приблизними підрахунками було вивезено більше 28 тисяч жителів. А загалом, за оцінками дослідників, на примусових роботах у Німеччині працювало до 2,4 мільйонів українців.

Відомо, що підготовка до вивезення населення Рівненщини на роботи до Третього рейху розпочалася наприкінці 1941 року – початку 1942 і тривала до березня 1944-го. Аби залучити мешканців регіону до праці за кордоном, окупаційна влада використовувала різні методи – від агітаційних до силових.

Серед перших остарбайтерів переважали добровольці, але вже з весни 1942 року населення втратило будь-яке бажання їхати до Німеччини, тому що стало відомо про жахливі умови праці, які на них чекали.

І хоча на початку війни на роботу до Німеччини їхали добровільно, згодом вивезення людей перетворилося на справжнє полювання. Наймасштабніші примусові акції на Рівненщині відбувалися у квітні–червні 1942 року.

Кожному населеному пункту Рівненської області

було доведено план відправки людей до Рейху. Наприклад, по Острозькому району кількість визначених на роботу до Німеччини становила 1586 осіб. На станціях Здолбунів, Сарни були створені пересильні табори, в Острозі, Дубно, Дубровиці та інших містах – збірні пункти. Тих, хто відмовлявся їхати, чекало суворе покарання. Так, в селі Яринівка Березнівського району за супротив окупантам було розстріляно 375 мирних жителів.

«Остарбайтери» були, по суті, каторжанами. Умови праці були тяжкими. Серед остарбайтерів спостерігався великий відсоток смертності від інфекційних хвороб та виснаження. Працю українських робітників за кордоном застосовували у видобувній та обробній

промисловості, транспорті й будівництві, сільському та домашньому господарстві. Крім Німеччини, робота українців використовувалася в Австрії, Польщі, Чехословаччині та Франції.

Після звільнення у 1945 році «остарбайтери», які поверталися на Батьківщину, проходили так звану «фільтрацію». Але багато із вивезених на німецьку каторгу людей так і залишилися на чужій землі. А деякі, побоюючись репресій з боку радянської влади, не захотіли повертатися додому.

Міжнародний військовий трибунал у Нюрнберзі у 1946 році визнав примусову працю іноземців, яку використовувала нацистська Німеччина, злочином проти людяності та порушенням норм міжнародного права.

У 1990-х роках уряд Німеччини виділив матеріальну компенсацію колишнім «остарбайтерам». На той час в Рівненській області було до 10 000 живих «остарбайтерів», які отримали гроші.

У 1992 році СБУ передала в архів Рівненської області справи на остарбайтерів, які після перебування на примусових роботах пройшли «фільтрацію» в Управлінні комітету державної безпеки України. Зараз в Держархіві Рівненської області налічується 28 783 картки на колишніх остарбайтерів, на 12995 з яких є фільтраційні справи СБУ.

Нині на Рівненщині проживає близько 1,5 тисячі колишніх «остарбайтерів».